

Nr 114

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd mot flyghavre; given Stockholms slott den 20 mars 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om skydd mot flyghavre.

Enligt Vårt nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

Ingemund Bengtsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag med ändrade regler för skydd mot flyghavre. Lagen blir tillämplig på flera växtodlingsprodukter än nu. Reglerna om varuhantering skärps. Bekämpningen av växande flyghavre kommer att intensifieras. Den statliga lantbruksorganisationen ges ökade befogenheter att vidtaga åtgärder till skydd mot flyghavre.

Förslag
till
Lag
om skydd mot flyghavre

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §

I denna lag förstås med växtodlingsprodukt vara som helt eller delvis består av spannmål, frö, avrens eller annat avfall av spannmål eller frö eller halm från odling av spannmål eller frö, flyghavre kärnor av flyghavre (*Avena fatua* och *Avena sterilis*) och grobara delar av sådana kärnor.

2 §

- Lagen äger ej tillämpning på
1. växtodlingsprodukt som härrör från brukningsenhet, på vilken ej funnits axade plantor av flyghavre under vegetationsperioden.
 2. växtodlingsprodukt, som icke är halm, från annan brukningsenhet än som avses under 1, om produkten undergått finförmalning (fingröpfung) med finfördelningsgrad som bestämts av lantbruksstyrelsen eller vid undersökning befunnits fri från flyghavre,
 3. skogsfrö,
 4. frö av växt som odlas endast till prydnad.

Hantering

3 §

- Om ej annat följer av 4 §, får växtodlingsprodukt ej
1. transporteras, förvaras eller eljest hanteras på sätt som innebär fara för att flyghavre sprides,
 2. lämnas för användning som utsäde, foder eller för annan slutlig förbrukning, om det kan antagas att produkten kommer att användas på sätt som innebär fara för att flyghavre sprides.
- Innehåller annan växtodlingsprodukt än halm, som förts in i landet, högre halt flyghavre än som lantbruksstyrelsen medgivit, får ej produkten transporteras från den ort dit den förts in i landet utan medgivande av lantbruksstyrelsen.

4 §

- Bestämmelserna i 3 § första stycket gäller ej
1. enstaka överlåtelse av växtodlingsprodukt utan offentligt utbud från odlare till djurhållare på samma ort,

2. överlåtelse av halm för jordbruksändamål, när sådan överlåtelse enligt lantbruksstyrelsens bestämmande är nödvändig för försörjningen med foder,

3. transport av växtodlingsprodukt inom sammanhängande del av brukningsenhet,

4. överlåtelse av annan växtodlingsprodukt än halm för slutlig förbrukning som foder till tamdjur, om produkten vid undersökning befunnits icke ha högre halt flyghavre än som lantbruksstyrelsen godkänt.

5 §

Vara som är avsedd till viltfoder eller prydnad och som består av eller innehåller flyghavre, axade flyghavreplantor eller axade delar av sådana plantor får ej saluhållas eller överlåtas.

6 §

Emballage som innehållit växtodlingsprodukt eller fordon i vilket sådan produkt fraktats får användas utanför sammanhängande del av brukningsenhet eller överlåtas endast om det är fritt från flyghavre.

7 §

Den som innehar kasserat avrens eller annat avfall av spannmål eller frö, som innehåller flyghavre, skall bränna eller på annat sätt förstöra det.

Bekämpning

8 §

För område där flyghavre av någon betydelse förekommer fastställer Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, lantbruksstyrelsen plan för bekämpning av flyghavren.

Förekommer flyghavre inom område, för vilket plan enligt första stycket ej fastställts, skall marken, så långt det är möjligt, hållas fri från axade plantor av flyghavren.

9 §

Skyldighet att vidtaga åtgärd enligt bekämpningsplan eller enligt 8 § andra stycket åvilar fastighetsägaren. Har i fastigheten eller i del av denna upplåtits annan nyttjanderätt än som avses i 1 kap. 7 § lagen (1907: 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom gäller vad som sagts om ägaren i stället nyttjanderättshavaren.

10 §

Fullgör ej fastighetsägare eller nyttjanderättshavare skyldighet enligt bekämpningsplan eller enligt 8 § andra stycket, kan lantbruksnämnden anmana honom att fullgöra sin skyldighet.

Underlåter fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att följa anmaning enligt första stycket, kan lantbruksnämnden låta verkställa åtgärden på den försumliges bekostnad.

11 §

Beslut enligt 10 § andra stycket länder omedelbart till efterrättelse.

Övriga bestämmelser

12 §

Konungen kan förordna att denna lag skall äga tillämpning på annan växtodlingsprodukt eller annat föremål än som avses i 1 eller 6 §. Konungen kan även beträffande annat fall än som avses i 4 § förordna att 3 § första stycket ej skall gälla.

13 §

Polismyndigheten skall på begäran av lantbruksnämnden lämna handräkning när det behövs för kontroll av att lagen efterlevs eller för verkställighet av beslut enligt 10 § andra stycket.

14 §

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 eller 5—7 §, 8 § andra stycket eller föreskrift som meddelats i bekämpningsplan enligt 8 § första stycket.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 8—11 §§ samt 14 § i vad avser brott mot 8 § andra stycket eller föreskrift som meddelats i bekämpningsplan enligt 8 § första stycket den 1 maj 1971, och i övrigt den 1 juli 1970.

Förordningen (1961: 77) med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1970. Bestämmelserna i 11—13 §§ nämnda förordning gäller dock till utgången av april 1971.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 20 mars 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bengtsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrade bestämmelser om åtgärder mot flyghavre* och anför.

Inledning

Flyghavre (*Avena fatua* eller *Avena sterilis*) är ett av de svåraste ogräsen för svensk växtodling. Fram till slutet av 1940-talet förekom flyghavren endast lokalt men började därefter sprida sig till olika jordbruksområden. Den är nu mer eller mindre vanlig i alla län utom vissa norrlandslän. Till flyghavrens spridning har flera omständigheter bidragit, bl. a. alltmer ensidig växtodling, ökad gemensam maskinanvändning och större rörlighet i handeln med foder- och brödsäd.

Där flyghavre förekommer rikligt kan jordbruket lida betydande ekonomiska förluster. Särskilda föreskrifter om olika skyddsåtgärder har därför meddelats för att hålla flyghavren under kontroll. Med hänsyn till risken för spridning av flyghavre via fodersäd och vid varuhantering har särskilda bekämpningsregler antagits (prop. 1961: 51, 3LU 10, rskr 149). Dessa har tagits in i förordningen (1961: 77) med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre (ändrad 1967: 402). I anslutning till förordningen har utfärdats kungörelse (1961: 78) om tillsyn å efterlevnaden av denna (ändrad 1967: 403). För att begränsa spridningen via utsäde finns dessutom särskilda bestämmelser, som gäller vid statsplombering, handel med utsädesvaror samt införsel av utsäden som omfattas av den reglering av importen av vissa frövaror som lantbruksstyrelsen svarar för.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 20 oktober 1969 föreslagit vissa ändringar i flyghavreförordningen. Yttranden över framställningen har efter remiss avgetts av statens jordbruksnämnd som bifogat yttrande från Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, kommerskollegium som bi-

fogat yttranden från Östergötlands och Södermanlands handelskammare samt Skånes handelskammare, lantbruksnämnderna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, statens centrala frökontrollanstalt, lantbrukshögskolan, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Svenska lantmännens riksförbund, Hushållningssällskapens förbund, Kvarn- och fodermedelsbranschens riksförbund, Sveriges fröengrossistförening, Svenska utsädesfirmornas förening, Sveriges fröhandlareförening samt av Svenska fodermedels- och spannmålshandlareföreningen och Svenska fodermedels- och spannmålsimportörernas förening gemensamt. Dessutom har Sveriges fröodlareförbund inkommit med en skrivelse i ärendet.

Gällande bestämmelser

Förordningen med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre uppställer i 1 § kravet att spannmål skall finförmalas för att få saluhållas eller säljas som fodervara om i denna förekommer frön av flyghavre i större antal än som tillåts av lantbruksstyrelsen. Finförmalningstvänet gäller dock inte vid försäljning till köpman för hans rörelse eller vid grannhandel, d. v. s. försäljning från odlare till förbrukare i orten utan offentligt utbudande.

Enligt 2 § flyghavreförordningen gäller vissa transportrestriktioner. Spannmål som odlats i landet eller införts hit och förtullats och som inte finförmalts skall, om varan inte kan antas vara fri från frön av flyghavre, transporteras på sådant sätt att spridning av flyghavre under transporten förhindras. Närmare föreskrifter härom meddelas av lantbruksstyrelsen. Om inte annat anges i bekämpningsplan gäller restriktionerna dock inte inomgårdstransport, d. v. s. transport mellan ägor och ekonomibyggnader som tillhör den brukningsenhet där spannmålen odlats eller skall användas.

De närmast följande paragraferna i förordningen innehåller regler om obligatorisk redovisning och undersökning av förekomst av flyghavre. Enligt 3 § är den som säljer spannmål som han odlat på sin brukningsenhet skyldig att senast vid leveransen lämna köparen skriftligt meddelande om förekomsten av flyghavre på brukningsenheten. Vet han inte om flyghavre förekommer eller ej får han i stället uppge detta i meddelandet. Köpman som för foderändamål förvärvat spannmål av odlare som inte uppgett att hans brukningsenhet är fri från flyghavre samt importör av foderspannmål är enligt 4 § skyldig att låta provta och analysera varan med avseende på halt av flyghavre enligt föreskrifter som utfärdas av lantbruksstyrelsen. Visar analysen att halten överstiger gränsen för finförmalningstvänet en-

ligt 1 § måste varan finförmalas innan den saluhålls eller säljs. Beträffande importerad fodersäd stadgas i 5 § att denna undersökning och förmalning skall ske innan varan fraktas från importorten om inte lantbruksstyrelsen medger undantag på grund av särskilda omständigheter. Vid köp av foder-spannmål mellan köpmän är enligt 6 § säljaren skyldig att lämna köparen skriftlig uppgift om flyghavre förekommer i varan i sådan mängd att varan inte får saluhållas eller säljas utan finförmalning. Om så är fallet skall även bl. a. analysresultatet anges.

Till förekommande av att flyghavre sprids med emballage föreskrivs i 7 § att säck som använts för spannmål måste rengöras från frön av flyghavre innan den saluhålls, säljs eller tillhandahålls för transport eller förvaring av gödningsämne, utsäde eller fodervara. Denna regel gäller dock inte vid försäljning av spannmål till förbrukare som är undantagna från finförmalningstvänet enligt 1 §.

Bestämmelserna i flyghavreförordningen om spannmål gäller enligt 8 § i tillämpliga delar även spannmålsavrens och annat avfall som framkommer vid anläggning för rensning eller annan behandling av spannmål eller frö. Vidare skall avfall som enligt huvudregeln för spannmål inte får saluhållas eller säljas utan finförmalning brännas eller förstöras på annat sätt i den mån varan inte överläts i finförmalet skick.

För att minska riskerna för spridning av flyghavre via halm föreskrivs i 9 § att den som säljer halm annat än för industriellt ändamål skall senast vid leveransen lämna köparen skriftligt meddelande om halmen härrör från brukningsenhet som är fri från flyghavre eller inte. Är säljaren oviss om flyghavre förekommer på brukningsenheten får han i stället uppge detta i meddelandet.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbudet i 1 och 7 §§ straffas enligt 10 § med dagsböter. Samma påföljd ådrar sig den som bryter mot 2, 4, 5 eller 8 § eller mot föreskrift som meddelats med stöd av dessa paragrafer samt den som underlåter att lämna uppgift enligt 3, 6 eller 9 § eller medvetet eller av oaktsamhet lämnar felaktig uppgift.

Bestämmelser om planmässig bekämpning av växande flyghavre finns i 11—13 §. Om förhållandena inom lantbruksnämnds område påkallar detta, kan flyghavre som växer inom området eller del därav bekämpas enligt en bestämd plan som jordägarna eller i vissa fall nyttjanderättshavarna inom området i fråga är skyldiga att följa. Sådana bekämpningsplaner upprättas av lantbruksnämnd och fastställs av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbruksstyrelsen (11 §). Eftersom ingripande mot bestånd av flyghavre måste ske innan kärnorna faller till marken skall i bekämpningsplan anges den tid inom vilken föreskriven åtgärd enligt planen skall vara verkställd. I bekämpningsplan kan göras inskränkning i det i 2 § angivna undantaget från transportrestriktionerna vid inomgårdstransport (12 §). Den som försummar att inom utsatt tid vidta åtgärd som

anges i bekämpningsplan kan av länsstyrelsen, på framställning av lantbruksnämnden, få vitesföreläggande. Efterkommes inte detta får länsstyrelsen utdöma vitet eller låta verkställa föreskrivna åtgärder på den försumliges bekostnad.

Slutligen gäller enligt 14 § att lantbruksstyrelsen skall före den 15 september varje år upprätta och kungöra förteckning över de län eller delar av län där flyghavreförekomst av någon betydelse iakttagits.

Lantbruksstyrelsens förslag

Lantbruksstyrelsen framhåller att bekämpningen av flyghavre är en för jordbruket ekonomiskt viktig fråga som fortfarande inte kan lösas utan medverkan från det allmänna. Vida kretsar inom både jordbruket och handeln anser att problemen med flyghavren måste angripas på bred front. En översyn av flyghavreförordningen bör därvid ske.

Enligt styrelsens mening har nuvarande bestämmelser vissa brister. En är att de omspanner ett alltför begränsat varusortiment. Vissa brister i fråga om efterlevnaden av bestämmelserna har också iakttagits. Reglerna om flyghavrebekämpning enligt särskilda planer har på det hela taget haft god verkan. Det finns dock fortfarande områden för vilka sådana planer inte har upprättats, vilket medfört svårigheter för enskilda jordbrukare som på eget initiativ vill bedriva en effektiv bekämpning. Vidare nämner styrelsen bl. a. att det med nuvarande regler i vissa lägen tar för lång tid att komma till rätta med fall av uraktlåtenhet att följa bekämpningsplaner.

Vid översynen av flyghavreförordningen har styrelsen strävat att åstadkomma förbättringar framför allt i fråga om de områden som nyss angetts. Det av förordningen omfattade varusortimentet föreslås sålunda utökat. Kungl. Maj:t bör kunna företa de ändringar av varusortiment som behövs. Vidare anser styrelsen att den nu obligatoriska plikten att vid överlåtelse lämna uppgifter om flyghavreförhållanden skall ersättas av ett förfarande enligt vilket sådan vara som kan dokumenteras vara fri från flyghavre inte kommer att beröras av systemets centrala bestämmelser medan all annan vara kommer att omfattas därav. Vidare föreslås bl. a. nya bestämmelser som syftar till en effektivisering av bekämpningen av växande flyghavre och av tillsynen i sådana sammanhang. Styrelsens förslag har sammanfattats i förslag till *ny förordning med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre*. Förslaget torde få fogas till detta protokoll som *bilaga*. I anslutning till de föreslagna bestämmelserna har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Definitionen av begreppet flyghavre innebär i sak inget nytt. En utgångspunkt har varit att finförmald vara anses inte kunna innehålla grobara delar av flyghavrekärnor. Däremot kan grobara kärndelar finnas i vara som genomgått grövre förmalning eller annan liknande behandling.

Vad gäller det varusortiment som bestämmelserna skall omfatta anser styrelsen att principen att direkt ange växtodlingsprodukterna bör behållas av praktiska skäl. Sortimentet bör utvidgas med frö. Också halm från spannmåls- och fröodling anses böra ingå. Vidare bör Kungl. Maj:t bemyndigas att företa de ändringar av sortimentet som framdeles kan visa sig nödvändiga. Otröskade skördar bör ställas utanför systemet av rent praktiska hanteringsskäl och därför att de endast i undantagsfall lämnar brukningsenheten där de framställts (1 §).

Dokumentationen av innehållet av flyghavre i växtodlingsprodukt som omfattas av bestämmelserna föreslås ändrad. Växtodlingsprodukter skall anses innehålla flyghavre om de inte dokumenteras vara fria från flyghavre genom analysbevis eller genom på heder och samvete utfärdat intyg att de härrör från brukningsenhet som under vegetationsperioden varit eller hållits fri från axade plantor av flyghavre (2 §).

Beräffande hantering av vara som omfattas av förordningen innefattar förslaget en skärpning så att flera hanteringsled än f. n. är fallet kommer att omfattas av bestämmelserna. Sålunda får vara som skall anses innehålla flyghavre inte transporteras eller eljest hanteras och inte heller förvaras så att spridning av flyghavre riskeras. Sådan vara får inte heller överlätas till slutlig förbrukare som säljaren vet eller kan anta kommer att använda varan på sätt som medför risk för flyghavrespridning. Finförmald vara undantas från bestämmelserna. Andra än finförmalda varor med sådan struktur att frihet från grobara delar av flyghavrekärnor inte kan fastställas med gängse tillämpade analysmetoder omfattas däremot av bestämmelserna om inte sådant intyg som anges i 2 § kan företes (3 § 1 mom.). Samtidigt innebär förslaget att fodervaror med särskilt angiven låg halt av flyghavre inte skall behöva anses leda till spridningsrisk vid användningen och därför får överlätas till slutlig förbrukare. I övrigt blir sådana fodervaror emellertid underkastade förut nämnda regler (3 § 2 mom.). Är antalet flyghavrekärnor större än styrelsen medgett får fodervaran inte överlätas till slutlig förbrukare annat än efter finförmalning (3 § 3 mom.).

I förslaget har införts vissa undantag från bestämmelserna om hantering av vara som omfattas av förordningen. I praktiken är det som regel inte möjligt att förvara halm som innehåller flyghavre helt betryggande med avseende på risken för flyghavrespridning. På grund därav undantas enligt förslaget förvaring i upplag av halm från förbud enligt 3 § 1 mom. Vidare undantas överlåtelse och transporter av flyghavrehaltig halm till användning vid industriell förädling eftersom riskerna för spridning av flyghavre i samband därmed torde vara i det närmaste obefintliga. Även överlåtelse och transporter av flyghavrehaltig halm till användning som foder och strö har funnits böra undantas då det ansetts uteslutet att söka hindra dessa. I fråga om inomgårdstransporter föreslås en viss skärpning på så sätt att transport utan särskilda skyddsåtgärder, med undantag för transport av

halm, avses skola få ske endast inom sammanhängande brukningsenheter eller sammanhängande delar av brukningsenheter. Enligt förslaget blir det sålunda i fortsättningen inte tillåtet att företa inomgårdstransporter av andra produkter än halm genom annans ägor utan att skyddsbestämmelserna i 3 § 1 mom. iakttas. Från nämnda skyddsbestämmelse och från finförvaltningsregeln i paragrafens 3 mom. har vidare undantagits s. k. grannhandel (4 §).

I förslaget har även intagits krav på att emballage och transportfordon skall vara fria från flyghavrekärnor för att få användas, lånas ut och överlåtas (5 §). Detta har ansetts kunna ske utan alltför arbets- och kostnadskrävande insatser. Med hänsyn till svårigheterna att med rimlig arbetsinsats tillräckligt väl rengöra maskiner och redskap, i synnerhet tröskor av olika slag, har det däremot inte ansetts möjligt att ställa samma krav beträffande dessa. I fråga om oskadliggörande av avrens och avfall görs tillämpningen enklare bl. a. därför att hänsyn inte kommer att behövas till om kasserad vara innehåller flyghavre eller ej. Vidare likställs avrens och annat avfall med spannmål och frö vid grannhandel och en möjlighet öppnas för innehavare att själv använda sådan vara (6 §).

Systematisk bekämpning av växande flyghavre bör enligt förslaget i fortsättningen bedrivas inom alla områden med flyghavre. Där frekvensen är låg kan totalbekämpning föreskrivas. Är den hög kan i stället krävas att zoner längs fastighetsgränserna skall hållas fria från växande flyghavre. Denna skall bekämpas inte bara på åkermark utan också på annan mark som utgör spridningscentrum t. ex. järnvägs- och landsvägsbankar, jordbruksjord på väg ur produktionen samt mark kring tätorter. I flertalet län där flyghavre finns i nämnvärd omfattning har man bekämpningsplan. Det finns emellertid också infekterade län där bekämpningsplan saknas, däribland län varifrån fodersäd levereras till andra delar av landet.

Enligt förslaget införs som en nyhet en regel om generell totalbekämpning av flyghavre genom att markägarna och vissa nyttjanderättshavare obligatoriskt åläggs att hålla marken fri från axade plantor av flyghavre. F. n. kan totalbekämpning inte bedrivas inom områden med riklig förekomst av flyghavre. Det är därför nödvändigt att behålla möjligheten till bekämpning enligt särskild plan som alternativ till den obligatoriska totalbekämpningen. Förslaget bör leda till en ökad förståelse för behovet av särskilda bekämpningsplaner inom områden där man hittills ställt sig tveksam till dessa.

Med hänsyn till den korta tid som står till förfogande för bekämpningsarbetet — som regel ett par, tre veckor från det axskjutningen börjar till dess risken för fröspridning blir överhängande — understryker styrelsen nödvändigheten av att det allmänna snabbt kan gripa in då bekämpningen eftersätts. Därför bör handläggningen av sådana ärenden hos lantbruksnämnd och länsstyrelse göras så enkel och effektiv som möjligt. Lant-

bruksnämnden bör vid en första kontakt uppmana den försumlige att själv vidta åtgärder. Samtidigt skall han underrättas om att nämnden omedelbart kommer att föreslå länsstyrelsen att besluta att åtgärden i annat fall skall på hans bekostnad verkställas genom det allmännas försorg. Länsstyrelsens beslut om bekämpningsåtgärd bör utan dröjsmål bringas till den försumliges kännedom. Några särskilda straffbestämmelser är enligt styrelsens mening inte nödvändiga i detta sammanhang. Trycket av en risk för ingripande från det allmännas sida väntas få bättre effekt än en risk för straff.

Styrelsen framhåller i fråga om tillämpningen och övervakningen av flyghavreförordningen att Kungl. Maj:t bör bemyndigas föreskriva att förordningen skall tillämpas på andra växtodlingsprodukter eller föremål än de som angetts i 1 och 5 §. Härigenom erhålls ett smidigare system än det nuvarande för anpassningen i nämnda avseenden.

Beträffande straffbestämmelserna nämner styrelsen att erfarenheterna från kontrollen av efterlevnaden av gällande förordning visat att bestämmelserna behöver utvidgas till att avse även personer som hindrar eller försvårar vissa åtgärder.

Remissyttrandena

Remissinstanserna uttalar i allmänhet sin tillfredsställelse över att en översyn av gällande flyghavreförordning kommer till stånd. Flertalet delar lantbruksstyrelsens uppfattning att förordningens tillämpningsområde bör vidgas och göras mera anpassningsbart än nu och att ett fastare underlag bör skapas för den planmässiga bekämpningen av växande flyghavre. Vidare vitsordas allmänt behovet att förenkla reglerna för att underlätta efterlevnaden av förordningen. Styrelsens förslag till ny flyghavreförordning anses i huvudsak ägnat att tillgodose nämnda syften. På vissa punkter framför remissinstanserna dock kritik av såväl principiell karaktär som i fråga om detaljer.

Omfattningen av det varusortiment som bör täckas av flyghavreförordningen diskuteras i flera remissyttranden. *Lantbrukshögskolan* anser att bestämmelserna även bör innefatta hö. *Lantbruksnämnden i Gotlands län* anför att det för län som odlar konservärt och liknande grödor är av betydelse att även dessa växtslag omfattas av förordningen. Med hänsyn till att flyghavre också förekommer i foderblandningar anser *lantbruksnämnden i Älvsborgs län* att bestämmelserna bör omfatta även blandningar vari spannmål ingår. Det förhållandet att flyghavre kan spridas även via fågel- och viltfoder samt med vissa prydnader påtalas av bl. a. *Svenska lantmännens riksförbund*, *Svenska utsädesfirmornas förening* och *Sveriges fröodlareförbund*.

Otröskad skörd från spannmåls- eller fröodling bör enligt *statens centrala frökontrollanstalt* ej undantas från förordningen då sådan vara vid hanteringen medför stora spridningsrisker. Av samma uppfattning är *lantbruks-*

nämnden i Skaraborgs län. Beträffande definitionen av begreppet växtodlingsprodukt ifrågasätter *kommerskollegium* om inte lantbruksstyrelsens förslag medför ett vidare tillämpningsområde än som åsyftas, eftersom bl. a. ris, majs, linfrö och frö av skogsträd torde innefattas i styrelsens förslag.

Lantbruksstyrelsens förslag att växtodlingsprodukt i princip skall anses innehålla flyghavre om inte motsatsen styrks genom särskild dokumentation har föranlett principiella och praktiska erinringar från flera håll. Ett par remissinstanser ställer sig negativa eller starkt tveksamma till förslaget. *Lantbruksnämnden i Östergötlands län* avstyrker förslaget och förordar i stället prisavdrag för växtodlingsprodukt som innehåller flyghavre. *Svenska utsädesfirmornas förening* anser att ett utpekande att flyghavre förekommer har sämre effekt än ett system med friförklaring av ett helt län, en hel kommun eller en enskild jordbruksegendom.

Kritiken i denna del riktar sig främst mot styrelsens förslag om odlarintyg om frihet från flyghavre. *Lantbruksnämnden i Östergötlands län* anser att det långt övervägande antalet jordbrukare i södra och mellersta Sveriges slättbygder inte torde vara i stånd att lämna ett dylikt intyg för det fält varifrån produkten härstammar och än mindre för hela brukningsenheten. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Hushållningssällskapens förbund* och *några lantbruksnämnder*. I några remissyttranden pekas på möjligheter att begränsa behovet av dokumentation. *Svenska utsädesfirmornas förening* förordar ett system med friförklaring av vissa områden som inspekterats och befunnits fria från flyghavre. Även *lantbruksnämnden i Kalmar län* uttalar sig för denna möjlighet. Enligt *lantbruksnämnden i Örebro län* bör odlarintyg krävas endast i undantagsfall inom områden där särskild plan för bekämpning av flyghavre gäller.

Förslaget om dokumentation genom visst analysbevis har i allmänhet inte mötts av några erinringar.

Lantbruksstyrelsens förslag till bestämmelser om hantering av vara som skall omfattas av flyghavreförordningen har i stort sett godtagits av remissinstanserna. Vissa avvikande meningar och kompletterande synpunkter har dock framförts. *Kvarn- och fodermedelsbranschens riksförbund* anser det vara en riktig princip att fodersäd som innehåller flyghavre skall finförmalas innan den lämnas ut till slutlig förbrukare men anser det inte nödvändigt att finförmalningen utförs på importort. Detta krav utgör ett hinder för normala handelsvägar vid import av fodervaror.

Vikten av skydd mot spridning av flyghavre i samband med transport av växtodlingsprodukt som omfattas av flyghavreförordningen understryks av *Sveriges fröodlareförbund* och *flera lantbruksnämnder*.

Ett par remissinstanser ifrågasätter möjligheten att tillämpa föreskriften om vetenskap eller kännedom om den slutlige förbrukarens sätt att använda varan. *Svenska lantmännens riksförbund* ställer frågan hur säljaren skall kunna säkerställa sig i detta avseende och finner att han i tveksamma fall

tvingas att begära skriftlig förklaring om användningen av den tillämnade köparen. Några lantbruksnämnder förordar att denna bestämmelse utgår.

I fråga om handel med foderspannmål mellan köpmän i och för deras rörelse anser lantbruksnämnden i Malmöhus län att nuvarande bestämmelse om skyldighet för säljaren att lämna köparen skriftlig uppgift om förekomsten av flyghavre i varan bör i någon form ingå i den nya förordningen. Av samma uppfattning är Svenska lantmännens riksförbund.

Betänkligheter mot att undanta överlåtelse och transporter av halm från restriktionerna anförs i flera remissyttranden med hänsyn till riskerna för spridning av flyghavre denna väg. Statens centrala frökontrollanstalt förordar att undantaget i 4 § begränsas till saluförande av halm för industriell förädling.

Från ett par remissinstanser anförs kritiska synpunkter beträffande inomgårdstransporter. Svenska fodermedels- och spannmålshandlareföreningen och Svenska fodermedels- och spannmålsimportörernas förening anser det inte vara rimligt att upprätthålla en skillnad mellan inomgårdstransport inom sammanhängande brukningsenhet och transport genom annans ågor.

Kritik framförs också från ett par remissinstanser beträffande undantagen för s. k. grannhandel. Sveriges lantbruksförbund finner inte de skäl som anförts för att tillåta grannhandel vara så starka att de motiverar undantaget i 4 § 2 mom. Ett sådant undantag leder enligt förbundets mening till att den kanske för dagen allvarligaste anledningen till spridning av flyghavre kvarstår oförändrad.

I fråga om bestämmelserna om skydd mot spridning av flyghavre via emballage och transportfordon påpekas från några håll behovet att undanta inomgårdstransporter. Sålunda anför statens centrala frökontrollanstalt att det är ett hårt ingrepp mot enskilt nyttjande att inom egen gård förbjuda användning av exempelvis egen vagn utan att denna vid varje tillfälle rengjorts från flyghavre. Efterlevnaden är också omöjlig att kontrollera. Lantbrukshögskolan och Sveriges lantbruksförbund har samma mening.

Från flera håll påtalas vidare risken för spridning av flyghavre vid gemensam maskinanvändning. Några remissorgan ställer sig tveksamma till möjligheterna att meddela skyddsbestämmelser i dessa fall. Andra anser det vara möjligt att kräva rengöring även av maskiner. Lantbruksnämnden i Hallands län pekar på att en väsentlig minskning av spridningsriskerna kan uppnås beträffande skördetröskor genom relativt enkla och mindre tidskrävande åtgärder. Flera remissinstanser anser att kraven bör vara desamma för maskiner, särskilt skördetröskor, som för emballage och transportfordon. Detta gäller bl. a. lantbruksnämnderna i Kalmar och Skaraborgs län, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska lantmännens riksförbund samt Svenska fodermedels- och spannmålshandlareföreningen och Svenska fodermedels- och spannmålsimportörernas förening.

Lantbruksstyrelsens förslag till bestämmelser om b e k ä m p n i n g av

växande flyghavre har i huvudsak vunnit anslutning hos remissinstanserna. Från några håll framförs vissa kritiska synpunkter av oftast begränsad karaktär. *Sveriges fröodlareförbund* ifrågasätter dock om krav på obligatorisk bekämpning av axade flyghavreplantor bör upprätthållas och om det inte räcker med särskilda bekämpningsplaner. *Lantbruksnämnden i Kalmar län* betonar att det bör klart utsägas att bestämmelsen om obligatorisk bekämpning gäller all mark och således inte endast jordbruksjord. *Lantbruks-högskolan* påpekar att flyghavre i vissa områden förekommer i så hög frekvens att bestämmelsen knappast kan efterlevas om den skall gälla från den 1 juli 1970. Den bör därför träda i kraft senare så att bekämpningsplaner hin- ner fastställas.

När det gäller ingripanden från det allmännas sida vid underlåtenhet att följa bekämpningsplaner understryks i flera remissyttranden vikten av ett snabbt förfarande. *Lantbruksnämnden i Malmöhus län* anser en skärpning av bestämmelserna för övervakningen nödvändig och finner det angeläget att handlägningsproceduren görs så enkel och effektiv som möjligt. *Lantbruksnämnden i Älvsborgs län* finner styrelsens förslag otillfredsställande med hänsyn till kravet på snabbhet i handläggningen och föreslår att ansvaret läggs på lantbruksnämnderna som redan tillagts befogenheter av liknande art. *Svenska lantmännens riksförbund* ställer frågan vem som skall svara för kostnaderna för vidtagna åtgärder om länsstyrelsens beslut härom upphävs efter besvär och finner det orimligt att de skall kunna uttas av jordägaren eller nyttjanderättshavaren.

Departementschefen

Flyghavren är ett av de svåraste ogräsen i växtodlingen och förekomst av den i större omfattning innebär minskade skördar, kvalitetsavdrag på skördarna och försämrat ekonomiskt resultat m. m. Flyghavren är särskilt besvärlig därför att den har stor spridningsförmåga. Den har på grund härav fått en omfattande spridning i stora delar av landet, något som också kan tillskrivas sådana faktorer som ensidig växtodling, gemensam maskin- användning och större rörlighet i handeln med foder- och brödsäd.

För att stödja jordbruksnäringen i kampen mot flyghavren har vissa åtgärder vidtagits från det allmännas sida. Bl. a. innebär gällande fordringar på utsäde att frön av flyghavre inte får förekomma vare sig i statsplom- berat utsäde eller annan frövara som saluhålls till utsäde. Vidare har be- stämmelser om skydd mot flyghavre i vad avser annat än utsäde med- delats senast år 1961. De äldre bestämmelserna visade sig ha stort värde bl. a. som skydd mot import av fodersäd innehållande flyghavre. Genom 1961 års flyghavreförordning skärptes skyddsåtgärderna vid varuhantering

och skapades förutsättningar för en systematisk bekämpning av växande flyghavre inom utsatta områden.

Lantbruksstyrelsen anser nu att flyghavreförordningen behöver ändras i vissa avseenden. Förordningens tillämpningsområde bör vidgas och göras mera anpassningsbart än nu. Vidare bör ett fastare underlag skapas för den planmässiga bekämpningen av flyghavre inom vissa områden.

Styrelsens förslag har i allt väsentligt tillstyrkts av remissinstanserna. Jag förordar också att bestämmelserna om skydd mot flyghavre ändras i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Inom jordbruksdepartementet har upprättats förslag till lag om skydd mot flyghavre.

I fråga om förslaget detaljer vill jag anföra följande. Lagen bör göras tillämplig på växtodlingsprodukt som närmare definieras i lagen. Från lagens tillämpning bör undantas bl. a. växtodlingsprodukt från brukningsenhet på vilken inte funnits axade plantor av flyghavre under vegetationsperioden. Vilken bevisning som skall fordras i detta hänseende får regleras i tillämpningsbestämmelser till lagen. För att lagens tillämpningsområde smidigt skall kunna anpassas till behovet att infoga nya skyddsobjekt i regelsystemet bör Kungl. Maj:t bemyndigas att förordna att lagen skall äga tillämpning på annan växtodlingsprodukt än som anges i lagen.

Som föreslagits under remissbehandlingen bör vara som är avsedd som viltfoder eller för prydnadsändamål och som består av eller innehåller axade flyghavreplantor eller axade delar av sådana plantor inte få saluhållas eller överlätas. Samma bör gälla vara som består av eller innehåller flyghavre.

I princip bör, som lantbruksstyrelsen föreslagit och flertalet remissinstanser tillstyrkt, all hantering av växtodlingsprodukter, som innebär fara för att flyghavre sprids, förbjudas. Vidare bör det inte vara tillåtet att lämna sådan produkt för slutlig förbrukning, om det kan antas att produkten kommer att användas på sätt som innebär fara för att flyghavre sprids. Vissa undantag bör dock, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller, göras för sådana fall, där riskerna för spridning är små men hanteringsåtgärdernas betydelse är väsentlig. För importerad flyghavrehaltig produkt utom halm bör gälla förbud mot transport från införselorten om inte lantbruksstyrelsen medger annat.

I enlighet med vad jag förordat i det föregående bör Kungl. Maj:t få bemyndigande att förordna att lagen skall avse även andra skyddsobjekt än emballage och fordon. Därigenom kan t. ex. maskiner och redskap fogas in i skyddssystemet om det befinnns nödvändigt. Kungl. Maj:t bör också kunna förordna om ytterligare undantag från föreskrifterna om hantering av växtodlingsprodukt.

I fråga om bekämpningen av växande flyghavre bör Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen fastställa plan för bekämpning av flyghavre inom område där flyghavre av någon betydelse

förekommer. För övriga områden bör allmänt gälla att marken skall hållas fri från axade plantor av flyghavre genom markägarens eller nyttjanderättshavarens försorg.

En brist i nuvarande ordning för bekämpning är att det inte är möjligt att ingripa tillräckligt snabbt när bekämpningen försummas. Lanbruksstyrelsen föreslår därför att nuvarande ordning med vitesföreläggande av länsstyrelsen slopas. Vikten av ett snabbt förfarande har också understrukits i flera remissyttranden. Jag delar denna uppfattning och förordar att lantbruksnämnden skall få befogenhet att efter anmaning till den som inte fullgjort sin skyldighet att bekämpa flyghavre låta verkställa åtgärder på den försumliges bekostnad. Beslut om verkställighetsåtgärd bör omedelbart lända till efterrättelse. Lantbruksnämnden bör vidare kunna få handräckning av polismyndighet när det behövs för kontroll av att lagen efterlevs eller för verkställighet av beslut som nyss nämnts.

De nya bestämmelserna om fastställande av bekämpningsplaner bör träda i kraft den 1 maj 1971. I övrigt bör lagen träda i kraft den 1 juli 1970.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslaget till *lag om skydd mot flyghavre*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

(Lantbruksstyrelsens förslag)

Kungl. Maj:ts förordning
med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott förordna som följer.

Spridningshinderande åtgärder vid varuhantering

1 §.

I denna förordning avses med

a. *växtodlingsprodukt* spannmål och frö jämte avrens och annat avfall därav samt halm från spannmåls- och fröodling;

b. *flyghavre* kärnor av flyghavre samt grobara delar av sådana kärnor, som kan iakttagas vid undersökning enligt metod, som fastställs av lantbruksstyrelsen.

Otröskad skörd från spannmåls- eller fröodling omfattas ej av förordningen.

2 §.

Växtodlingsprodukt skall vid tillämpning av denna förordning anses innehålla flyghavre, om den inte

a. är av slag, som kan göras till föremål för analys enligt av lantbruksstyrelsen meddelade föreskrifter för undersökning av flyghavreförekomst, och det med analysbevis kan dokumenteras att den vid sådan undersökning har befunnits fri från flyghavre eller

b. härrör från brukningsenhet, som under vegetationsperioden varit eller hållits fri från axade plantor av flyghavre, och detta kan dokumenteras med ett på heder och samvete utfärdat intyg.

Såvida lantbruksstyrelsen inte på grund av särskilda omständigheter medgivit annat, skall undersökning enligt punkt a av importvara för foderändamål, som helt eller delvis består av spannmål eller frö eller avrens därav, genomföras innan varan transporteras från importorten.

3 §.

1 mom. Annan än finförmald (fingröpad) vara, som helt eller delvis består av växtodlingsprodukt, vilken innehåller eller, enligt vad som sagts i 2 §, skall anses innehålla flyghavre, får ej transporteras eller eljest hanteras och ej heller förvaras så att spridning av flyghavre riskeras eller överlåtas till slutlig förbrukare som enligt vad säljaren vet eller har anledning antaga kommer att använda varan på sätt som medför risk för flyghavrespridning.

2 mom. Vad här sagts skall inte utgöra hinder för överlåtelse till slutlig förbrukare av vara, innehållande flyghavre, som skall användas till foder, om den helt eller delvis består av spannmål eller frö eller avrens därav och antalet flyghavrekärnor per kilogram enligt sådant analysbevis, som nämnts i 2 § punkt a, inte är större än lantbruksstyrelsen medgivit.

3 mom. Är antalet flyghavrekärnor större än nyss nämnts, får fodervaran

inte överlätas till slutlig förbrukare annat än efter finförmalning (fingröpfung).

Vid import skall finförmalningen (fingröpfungen) i sådant fall ske innan varan transporteras från importorten. Vid särskilda omständigheter äger lantbruksstyrelsen medgiva undantag från vad här sagts.

4 §.

1 mom. Förbud enligt 3 § 1 mom. skall inte gälla i följande fall.

a. Förvaring i upplag av halm.

b. Överlåtelse av halm till slutlig förbrukare, som skall använda halmen till strö eller foder eller för industriell förädling samt transport av halm till sådan förbrukare eller till handelsled.

c. Därest annat inte föreskrivits i särskild bekämpningsplan enligt förordningens 7 § 2 mom., transport mellan ägor och ekonomibyggnader inom sammanhängande brukningsenhet eller sammanhängande del av brukningsenhet samt, vad halm beträffar, även mellan sådana delar av brukningsenheter som här nämnts.

2 mom. Förbud enligt 3 § 1 mom. och 3 mom. första stycket skall inte gälla överlåtelse utan offentligt utbud från odlare eller djurhållare till annan odlare eller djurhållare på orten.

5 §.

Emballage eller transportfordon, som innehållit vara, som omfattas av denna förordning, får inte användas, utlånas eller överlätas, om det inte är fritt från kärnor av flyghavre.

6 §.

Kasserat avrens eller annat avfall av spannmål eller frö skall brännas eller på annat sätt oskadliggöras.

Bekämpning av växande flyghavre

7 §.

1 mom. Mark skall genom ägarens försorg hållas fri från axade plantor av flyghavre. Har marken upplåtits med annan nyttjanderätt, än i 1 kap. 7 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom avses, skall åliggandet i stället vila på innehavaren av nyttjanderätten.

2 mom. Inom område, där av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbruksstyrelsen fastställd särskild plan för bekämpning av flyghavre gäller, skall åliggandet enligt föregående moment dock ersättas av bekämpningsplanens regler.

8 §.

Särskild bekämpningsplan enligt vad här sagts fastställes på förslag av lantbruksnämnd i län, där förhållandena det påkallar.

9 §.

1 mom. Uraktlåter jordägare eller nyttjanderättshavare att fullgöra åliggande enligt 7 § 1 mom. eller enligt bekämpningsplan, som avses i 7 § 2 mom., äger länsstyrelsen på framställning av lantbruksnämnden besluta att låta verkställa åtgärden i så god tid att flyghavrens fröspridning hindras.

Sådant beslut skall utan dröjsmål bringas till den försumliges kännedom.

2 mom. Länsstyrelsens beslut skall, där ej annat förordnas, lända till efterrättelse utan hinder av besvär. Visar det sig nödvändigt att genomföra beslutet, skall åtgärden bekostas av den som rätteligen hade att svara därför.

Upplysning om flyghavreområden och bekämpningsförhållanden

10 §.

1 mom. Det åligger lanbruksstyrelsen att före den 15 september varje år upprätta och kungöra förteckning över län eller delar av län, där förekomst av flyghavre kunnat iakttagas.

2 mom. I anslutning härtill skall styrelsen årligen kungöra förteckning över områden, där totalbekämpning skall ske enligt 7 § 1 mom. och över områden, där bekämpning skall ske på grundval av plan, som avses i 7 § 2 mom. I sistnämnda fall skall även översikter av de olika bekämpningsplanernas huvudsakliga innehåll kungöras.

Tillämpnings- och övervakningsbestämmelser

11 §.

1 mom. Om det på grund av ny erfarenhet eller av annat skäl visar sig nödvändigt, åger Kungl. Maj:t föreskriva att denna förordning skall äga tillämpning på andra växtodlingsprodukter eller föremål än sådana som angivits i 1 och 5 §§.

2 mom. Närmare bestämmelser i övrigt om tillämpningen och om kontrollen av efterlevnaden av denna förordning meddelas att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lanbruksstyrelsen.

Straffbestämmelser

12 §.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 § sista stycket, 3 § 1 och 3 mom., 5 §, 6 § eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av denna förordning, straffas med dagsböter.

Till samma straff kan den dömas som hindrar bekämpningsåtgärd enligt 9 § eller den som hindrar eller försvårar undersökning i samband med kontroll enligt 11 § 2 mom.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1970, varvid förordningen den 21 april 1961 (nr 77) med vissa bestämmelser om skydd mot flyghavre upphör att gälla.